

Araştırma/Research

DOI: 10.7822/omuefd.657701

OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi

OMU Journal of Education Faculty

2020, 39(1), 155-173

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Alan Uluslararası Öğrencilerin Öğrenme Etkinliğini Geliştirme Amaçlı Sosyal Medya Kullanım-Doyum Motivasyonları

Mete Yusuf USTABULUT¹, Savaş KESKİN²

Makalenin Geliş Tarihi: 10.12.2019

Yayına Kabul Tarihi: 06.06.2020

Online Yayınlanma Tarihi: 27.06.2020

Sosyal medyayı uluslararası öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçe öğretimine destek olan bir öğrenimsel mecra/aracı olarak varsayan bu çalışmada, Türkçe öğrenme durumu bir ihtiyaç, sosyal medyadaki dil öğrenme amaçlı faaliyetler bir kullanım, öğrenmenin ve dili geliştirmenin gerçekleşiyor olması da bir doyum parametresi olarak kodlanmaktadır. Çalışmanın amacı, öğrencilerin sosyal medyayı kullanım performansları ile dil öğrenimleri arasında pedagojik bağıntılar kurmak ve sosyal medyanın öğretici etkinliğini öğrencilerin perspektifinden kullanım-doyum ilişkisi ekseninde ölçümlenektir. Bu amaçla İstanbul Aydın Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi (AYDIN TÖMER) bünyesinde Türkçe öğrenen 116 öğrencinin katmanlı örnekleme tekniği ile seçildiği örneklem grubuyla anket çalışması yapılmıştır. Uyruklarına göre katmanlara ayrılan öğrencilere yöneltilen sorulara alınan yanıtlar, sosyal medyanın Türkçe öğrenim süreçlerinde giderek artan etkinliğini göstermekle birlikte, formel TÖMER öğretiminin merkezde olduğu bir süreç algısının öğrenciler tarafından korunduğuna işaret etmektedir. Öğrencilerin öğrenim amaçlı sosyal medya uğraşlarını kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı çerçevesinde değerlendiren çalışmanın sonuçlarına göre, doğrudan ve dolaylı dil öğrenmeye ilişkin çeşitli kullanım tipleri (dijital performanslar) eğitimin sınırlıklarını aşan ve birbirleriyle ilişkili dijital doyumlar üretmektedir. Bulgulara göre; TÖMER'deki formel süreçler ne kadar net ve özelleştirilmiş amaçlar içeriyorsa, sosyal medya bir o kadar dağıttık, enformel ve kitlesel öz-amaçlar içerme potansiyeli taşır. Kurumsal öğretimin biçimsel yapısının öğrencilere verdiği sosyal görünüşü ile sosyal medyayı ihtiyaçlarına göre bireyselleştiren öğrencilerin öğretim kaynaklı sosyal edimlerinin görünüşü arasındaki fark, dijital teknolojilerle entegrasyon halindeki eğitsel sistemin değerlendirmesi için önemli bir yol gösterici olabilir. Çünkü öğrenciler sosyal medyada, TÖMER'de olduğu gibi yalnızca dil öğrenmek için bulunmaz. Orada birçok bulunma amacı aynı anda gerçekleşebilir ya da amaçlanmayan bir ilişki kendi gelişim olanaklarını hazırlayabilir. Çevrimiçi varlığın eğitsel bir ilişkinin sürdürülmesi için dijital efora dönüştürülmesi, sanal kaynaklardaki kültürel birikimin anlaşılabilmesi için de bir öğretim modeline katkı sunabilir.

Anahtar Sözcükler: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Kullanımlar ve Doyumlar, Sosyal Medya

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bayburt Üniversitesi, meteustabulut@bayburt.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8864-645X

² Öğr. Gör., Bayburt Üniversitesi, savaskeskin@bayburt.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0335-9062

Ustabulut, M. ve Keskin, S. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alan öğrencilerin öğrenme etkinliğini geliştirme amaçlı sosyal medya kullanım-doyum motivasyonları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 155-173. DOI: 10.7822/omuefd.657701

GİRİŞ

İnternet tüm dünya üzerine yayılmış bilgisayar ağlarının birleşiminden oluşan devasa bir yapıdır (Kennedy, 2000). Bu ağda bilgisayar ortamına aktarılan her türlü veri, hemen herkes tarafından kullanılabilen ve kullanıcılar sınırsız bir olanağa kavuşmaktadır. İnternet sonsuz şekilde büyümeye açık, geniş alanlı bir şebeke sistemi olup, haberleşme potansiyeli sağlayan bilgi ve iletişim teknolojisi hatları için kullanılan bir şemsiye terimdir. İnternetin sınırı yoktur ve etkisi ulusal sınırları aşmaktadır (Acun, 2000, s. 6; Tanılır, 2003, s. 3). İnternet bugün bilgiye en çabuk, en kolay ve en ucuz yoldan ulaşma aracı hâline gelmiştir. Özellikle iletişimin, bilginin erişimi ve yayımında sağladığı avantajlar bütün dünyada olağanüstü bir hızla yaygınlaşmaktadır (Ergin, 2005, s. 39)

HCI -*Human-Computer Interaction/İnsan-Bilgisayar Etkileşimi*- tekno-pesimist yaklaşımlara göre insanı, makineleşen aklın bir uzvuna, protezine ve araçsal düşünmekten kendini alıkoyamayan mekanik bir yaratıya dönüştürür (Baudrillard, 1998, s. 62; McLuhan, 2001, Fuchs, 2009). Kullanımlar ve Doymalar teorisine hakim olan '*medya-insan etkileşimi*' (McQuails, 1983, s. 73) yargısı ise, tekno-optimist bir değerlendirme sayesinde bireyin insani eylemlerini medyaya intikal ettirmesinde bir sorun bulmak yerine ilerlemenin, kişisel gelişimin ve öğrenmenin getirisi olarak görür. Nitekim NCES -*National Center for Education Statistics/Eğitim İstatistikleri Ulusal Merkezi*- (2002) eğitimin teknoloji ile yöndeşmesini teknolojik kaynakların ve teknoloji kaynaklı pratiklerin günlük yaşama, iş ilişkilerine ve okul süreçlerine eklenmesi, işbirliği kurması olarak tanımlamaktadır. Burada, sosyal medyada sürdürülen ya da tasarılan eğitim pratiklerinin geleneksel kavrayışa yönelik bir ihanet ya da değerler yitimi argümanı ile açıklanması yerine işbirliği ve yeni değerler üretme argümanı önemsenir. Çünkü Jenkins'in (2017) yöndeşmeyi yalnızca teknik olarak sınırlamayıp kültür ve eylem boyutunda düşündüğü katılımcı kültür hipotezi yeni medyanın içerik üreticilerine enformatik özgürlükler ve zengin bir kaynak oluşturur. Artık hiçbir iletişim aracı, yalnızca tek bir araç değildir. Örneğin cep telefonları, yalnızca iletişim cihazları değil; oyunlar oynamayı, internetten bilgi indirmeyi, fotoğraflar ya da metin mesajları gönderip almayı mümkün kılan cihazlardır.

Jenkins'in (2006, s. 137), 'Web'in tüketicilerin katılımlı sitesine dönüşmesi' gibi bir argümanı olduğu düşünülürse, yeni medyada vakit tüketen ve üreten kullanıcı kitlenin sürekli yeni kullanım-doyum motivasyonu üretmesi de normalleşir. Constantinides (2009; 2014), *CGC-Customer Generated Content/Tüketici Üretimli İçerik* ve *UGC- User Generated Content/Kullanıcı Üretimli İçerik* kavramsallaştırmasıyla yeni medyadaki içerik tipinin aktif izleyici yönünden değerlendirmesini yapmaktadır. Öğrencilerin formel öğretim bandındaki ders ortamlarındaki davranışlarıyla kastedilemeyecek kadar yeni bir öğrenimci model olan sosyal medya didaktiği, çevrimiçi olarak sınıflandırılan yeni eğitsel davranışlara biter alanlar hazırlar. Nihayetinde sosyal medya davranışlarını yöndeşmenin bir gereği olarak düşünmek ne kadar meşru ise, bu kültürü besleyen ve biçimlendirenin katılım kültürü olduğunu akılda tutmak ve savunmak da bir o kadar meşrudur (Jenkins, 2006, s. 243-248). Üstelik aktif izleyici tezinin sosyal medyadaki yeniden düşünümünü simgeleyen katılımlı sosyal medya varsayımı (Fuchs, 2013, s. 25-26; 2017, s. 72), dijital kaynakların salınımda olduğu çevrimiçi öğrenme ortamlarında ya da en azından öğrenmek üzere programlanan tüketici dijital eylemlerde artmakta olan kullanıcı/tüketici ilgilenimlerinin ve eğitim türlerinin de bir açıklayıcısı olabilir.

Siber kültür hakkında teorik çalışmasıyla bilinen Levy'nin 'kolektif akıl/collective intelligence' kavramı ile tahlil ettiği dijital birikim tipi, insanlığın toplamına eşit olan bilginin herkesin katılımıyla biçimlendiğini gösterir (1997, s. 7-8). Bu tip bir bakışta, herkesin hiçbir şeyi tamamen bilemeyeceği, bireysel olarak düşünülen ve sisteme tanımlanan girdilerin bir kolektif akıllı çalıştığı ifade edilmelidir. Eğitim artık herkes için tek tip olmak yerine, herkesin bir şeyler kattığı genel bir kolektifi içerir. Yeni medyada atomize bireysellikler ve akışkan kitlelilikler özelinde sürekli gezinen ve öğrenmeyi sürdüren öğrenciler, eğitsel dağarcığın büyümesine de bireysel katkılar sunabilir.

Eğitbilimsel aksiyon şemalarının geleneksel sınırlıklarını aşan enformel arayışların kümелendiği sosyal medyada, öğrenci kullanımlarını farklı doyumusal fazlarda tatmin eden işlevler, esasen sosyal medyanın mizacıyla yakından ilintilidir. Yeni medya hakkında ilk konuşanlardan biri olan Rogers (1986, s. 5-7), 'etkileşim, kitlesizleştirme ve eşzamansızlık' olarak formüleştirdiği nitelikler bütünüyle, konvansiyonel tarzlara karşılık bireyci trendlere yönelen bir izleyici çözülmesini anlatır. Çünkü diğerleriyle ve içeriklerle dijital etkileşimi deneyimleyen kullanıcılar, kitlesel olmayan sonsuz spesifik içeriğe, zaman ve mekana bağıllık dışında erişebilir. Castells'in (2011, s. 773) 'kitlesel öz-iletişim/Mass Self-Communication' diye betimlediği sosyal medyatik etkileşim ağları, yekun içerik üretimi yerine modüler ve parçacıklı üretimleri teşvik edebilmektedir.

Gelişen teknoloji hayatın her alanını olduğu gibi eğitimi de etkilemektedir. Bu etkilerden birisi de sosyal medya araçlarıdır. Özmen ve diğerleri (2011) tarafından insanların ortaya çıkan yeni sosyal ağlardan faydalanılması gerekliliği öğrenme araçlarının etkisinin artırılması açısından önemli olduğu ifade edilmiştir. Sosyal medya unsurlarının kuruluş amacı dışında eğitsel ortam hazırlayabildiği de dikkat çekici bir unsurdur. Bu kapsamda sosyal medyanın günümüz eğitim sistemi içinde kullanılmasının öğrenciler üzerine etkilerinin incelenmesi önemli bir konudur.

Günümüzde dil öğretiminde sosyal medya ve teknolojik ortamlar kullanılmaktadır. Sosyal medya sayesinde gruplar oluşturulmakta ve Facebook, Twitter, Youtube vb. aracılığıyla dil öğretimine yardımcı materyaller paylaşılmaktadır. Birçok öğrenci yazdıklarıyla hem kendilerini hem de birbirlerini değerlendirmektedirler. Akbari ve diğerleri (2015) tarafından yapılan çalışmada, yabancı dil öğretiminin Facebook üzerinden yapılması ile yüz yüze eğitim arasında yapılması kıyaslanmıştır. 25 ila 35 yaş arasında 40 katılımcı ile yapılan araştırma sonucunda, Facebook üzerinden ders alan öğrencilerin daha ilgili ve dikkatli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Daha geniş bir çalışmayla ise Mills (2011), sosyal ağların yabancı dilde iletişim ve yabancı dil öğreniminde kolaylık sağladığını ifade etmiştir. Aynı çalışmada, yabancı dil öğretiminde dil bilgisi kuralları önemli iken sosyal ağlar anlam ve iletişime dayalı olması açısından farklılaşmakta olduğuna değinilmiştir.

Bilgisayar teknolojisinin her geçen gün yeni iletişim ve görsel olanaklar sunduğu günümüzde bu teknolojik olanakların kullanıldığı öğrenme ortamlarının oluşturulması tartışılmaz bir gerçektir. Bilgisayar destekli dil öğretiminin yararlarını Güzel ve Barın (2013) bilgisayarın düzgün cümleler kurması, öğrencinin sınıf ortamında olmadan dil öğrendiği için sınıf içinde gülünç duruma düşme korkusu yaşamayacağı olarak belirtmiştir.

Günümüz akademisinde müstakil literatürünü oluşturmaya başlayan sosyal medya, Kullanımlar ve Doyumlar yaklaşımı bağlamında birçok kez sınanmış ve destekleyici parametreler saptanmıştır. Ulusal literatürde genellikle üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımlarına odaklanan çalışmalar (Ayhan ve Balcı, 2009; Büyükdoğan v.d., 2017; Akçay, 2011; İşman ve Özdemir, 2018), nispi sınırlıklar çerçevesinde fakülte öğrencilerinin pratiklerini de anlamaya çalışmıştır (Canöz, 2016; Alioğlu, 2015; Öztürk, 2018; Çil, 2016). Ancak üniversite öğrencilerine dönük bu yoğun odaklanım bir eğitsel pratiği ya da enformel çevrimiçi eğitimleri değil, kuşak ilişkileri özelinde yaş değişkenlerini temel alır. Eğitim Fakültesi öğrencilerini örneklem alan çalışmalarda dahi (Küçük Kurt v.d., 2009; Aydın ve Çelik, 2017), genel kullanım pratikleri araştırılmakta, eğlence, arkadaşlık ilişkileri, gündelik hayattan kaçış, bağımlılık, sosyalleşme, bilgilenme gibi birçok ihtiyacı kapsayan doyum düzeyleri saptanmaktadır.

Üniversite öğrencileri dışındaki örneklere eğilen ulusal ve uluslararası nitelikteki araştırmalar ise sosyal ağ etnografisi ve paylaşım ilişkileri (Smock v.d., 2011; Tanta v.d., 2014; Erdoğan v.d., 2017), kentsel örneklemler (Karakoç ve Gülsünler, 2012), akademisyen örneklemleri (Biçer, 2014), bağımlılık incelemeleri (Yalman, 2016; Çiftçi, 2018), genç kuşak ve yaşlı kuşak çalışmaları (Göncü, 2018; Kara, 2016; Üçer, 2016; Şentürk, 2017) ve teknoloji kullanımı yoklamaları (Yengin, 2016) bağlamında

sınıflanabilir. Bu çalışma, özetlenen literatürdeki çalışmalardan farklı olarak, sosyal medyanın didaktiğine odaklanması ve bir öğrenci grubunun özgün deneyimleri ile kullanım-doyum bağlamında ilişkisellik kurması nedeniyle önem arz etmektedir. Çalışma ayrıca eğitimin uygulanışlarının farklı biçimleri arasında sosyo-teknolojik bağlar kurması nedeniyle önemlidir. Çünkü formel eğitim türlerinden biri olan örgün eğitime hazırlık yapan öğrenciler, TÖMER bünyesinde sürdürdükleri bir diğer formel eğitim kategorisi olan yaygın eğitime (Ökten ve Acar, 2015, s. 22) devam ederken, sosyal medyada enformel bir eğitimle süreçteki sinerjiyi yükseltmektedir. Sonuçta kitle iletişim araçları, enformel eğitimin sürdürüldüğü (Fidan, 2012, s. 4), ek olarak formel eğitimin de entegre edildiği bir eğitsel alandır.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Yukarıda teorik bağlamı serimlenen bu çalışma, konuya eğitim bilim amaçlı sınırlıklar dahilinde, farklı bir ufuktan bakması ve özgün bir çalışma grubunun deneyimleri hakkında bilimsel sonuçlar elde etmesi bakımından literatüre katkı oluşturmayı hedeflemektedir. Bu hedef ve problematik güzergahla, İstanbul Aydın Üniversitesi TÖMER (Türkçe Öğretim Merkezi) bünyesinde formel Türkçe öğretimlerine devam eden uluslararası uyruklu öğrencilerden seçilen örneklem grubuyla bir saha çalışması gerçekleştirilmiş, anket tekniği kullanılarak kullanım-doyum ölçümlemesi yapılmıştır. Tarama modeli bu çalışma, salt bir etki ölçümlemesinin ötesine geçerek öğrencilerin teknolojik deneyimlerini yapılandırılmış verilerle okumayı ve geliştirmeye uygun sistemli betimlemelerle anlatmayı amaçlamaktadır.

Araştırma Modeli

Nicel veri analitiğine dayanan bu çalışma, deneysel olmayan niceliksel desenlerden tarama (survey) modeline göre tasarlanmıştır. Kişi ya da grup hakkındaki bilginin sayısallaşmasına ve sistematik okumalar yapılarak anlaşılmasına aracılık eden tarama modeli, iş, siyaset, pazarlama ve kamuoyu araştırmaları kadar eğitim alanında da (Arıkan, 2018, s. 98) sıklıkla başvurulan yöntem bilimsel bir kılavuzdur. Bireylerin olgular ya da bir değerle kurduğu ilişkiye dair tutum, algı ve kanaatlerini; yine bireylerin kendisine başvurarak açığa çıkarmayı deneyen bu modelde, neden-sonuç ilişkisinde 'sonuçlardan/çıktılardan' başlayıp nedenlere doğru ilerleyiş söz konusudur.

Problem Cümlesi

Bu çalışmada, 'Örneklem birimleri, sosyal medyayı öğrenme amaçlı bir eğitsel kaynak nasıl kullanır?' ve 'İhtiyaç-doyum ilgileşimini belirleyen kullanımın biçimi, biçemi ve nedenselliği bağlamındaki pratiklerini nasıl tasarlarlar?' sorularına yanıt aranmaktadır.

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın 'araştırma evrenini' İstanbul Aydın Üniversitesi Aydın TÖMER bünyesinde Türkçe öğretimine devam eden uluslararası öğrenciler oluşturmaktadır. Veri toplamada belirlenen dijital teknik gereği erişimde zorluklar yaşanacağı düşünülen öğrencilerin kayıt dışına alınmasıyla birlikte hedef evrene ulaşılmıştır. Hedef evren olarak belirlenen İstanbul Aydın Üniversitesi Aydın TÖMER, Türkiye'de uluslararası öğrencilere dönük Türkçe öğretimi hizmetinde öne çıkması ve öğrenci çeşitliliği bakımından bu çalışmanın ihtiyaç duyduğu temsiliyet kıstaslarını sağlaması bakımından yeterlik göstermektedir.

Hedef evren için düzenlenen öğrenci listesi üzerinden 116 öğrenci, olasılıklı örnekleme türlerinden olan katmanlı örnekleme tekniğiyle (Baltacı, 2018, s. 241-242) örneklem grubu olarak seçilmiştir. Katmanlı örneklemenin kullanılmasında, evreni meydana getiren ana kitlenin farklı ülke vatandaşlıklarına göre farklı oranlarda öğrenci temsili içeriyor olması etkilidir. Eşit temsiliyeti sağlamak amacıyla barındırdığı uluslararası öğrencilerin vatandaşlık değişkeni çerçevesindeki

dağılımlarının katman katman aktarıldığı bir liste belirlenmiş, basit (tesadüfi) örnekleme esaslarına göre birim seçkisi yapılmıştır. Buna göre öğrencilerin uyruğunu ifade eden 24 farklı ülke birer katman kabul edilerek, popülasyondaki büyüklüğüne göre örneklem birimi tayin edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Uluslararası öğrencilerin sosyal medyadaki eğitim/öğrenme kapsamlı kullanım-doyum motivasyonlarını, somut pratiklerin karmaşıklığı ve geniş düzleme yayılmış olması nedeniyle failerin tutum ve algıları yönünden okuyan bu çalışmada, yapılandırılmış ölçek ve çoktan seçmeli sorular içeren bir anket formu farklı örneklem birimleri tarafından yanıtlanmış; yanıtlama süreçlerinde samimi ve gerçekçi tavra sahip oldukları varsayılmıştır.

Bu çalışmada, formel öğretim sürecindeki öğrencilerin geleneksel ders ortamlarındaki edinçlerine ek olarak sosyal medyayı enformel bir öğretim /öğrenme ortamı olarak 'aktif' ve 'katkıcı' kullanım-doyum motivasyonlarının spesifik özellikler sergileyen bir örneklem grubu özelinde betimlenmesi/haritalanması amaçlanmaktadır. Çünkü bu amaçla ilintili varsayımda, Türkçe öğrenme durumu bir *ihtiyaç*, sosyal medyadaki dil öğrenme amaçlı faaliyetler bir *kullanım*, öğrenmenin ve dili geliştirmenin gerçekleşiyor olması da bir *doyum* parametresi olarak kodlanmaktadır. Sosyal medyayı dil öğretimine destek olan bir öğrenimsel mecra/aracı olarak varsayan bu çalışmada, diğer türden kullanım, doyum ve ihtiyaç parametreleri kapsam dışında tutulmuştur.

Çoktan seçmeli ve Likert tipi ölçeklerden oluşan anket formu, Google Drive uygulaması kullanılarak dijital ortama aktarılmış ve 5 öğrenci ile gerçekleşen pilot uygulamadaki tespitlere göre revize edilmiştir. Formun internet kanalıyla gönderildiği örneklem birimlerinden İstanbul Aydın Üniversitesi Aydın TÖMER yetkililerinin kontrolünde yanıtlar alınmış, yeterli sayıya ulaşım ile birlikte anket yanıt alınmasına kapatılmıştır. Anket formu ile toplanan veriler istatistik programında frekans analizine tabi tutulmuş, veri analiz göstergeleri kelime işlemci programında tablo ve grafiklere dönüştürülmüştür.

BULGULAR

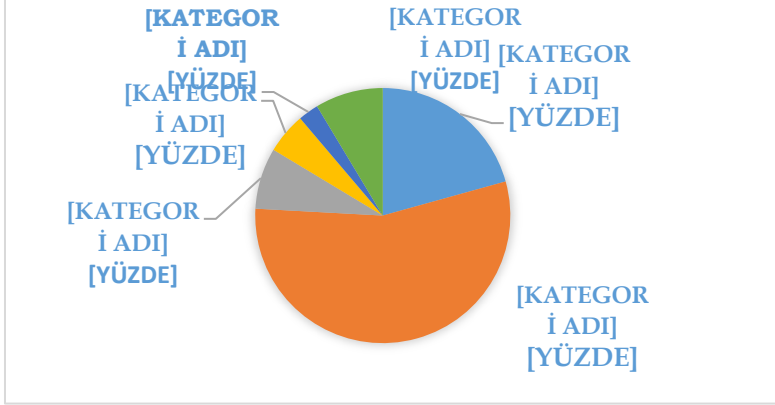
'Örneklem Birimleri Sosyal Medyayı Öğrenme Amaçlı Bir Eğitsel Kaynak Olarak Nasıl Kullanır?' Sorusuna İlişkin Bulgular

Demografik çeşitliliğin araştırma verilerinin temsili gücünü yükselteceği varsayımından hareketle mümkün olan en yüksek çeşitliliğe erişme amacıyla oluşturulan örneklem grubunda; Suriye (%31,0), Filistin (%8,6), Irak, (%6,7), Afganistan (%6,7), İran (%5,2), Fas (%5,2), Yemen (%3,4), Ürdün (%3,4), İngiltere, Romanya, Çad, Mısır, Mali, Bangladeş, Gine, Sırbistan, Türkmenistan, Özbekistan, Makedonya, Moğolistan, Ukrayna, Beyaz Rusya, Tunus ve Somali (%1,7) uyruklu, farklı kültür ve dil özelliklerinden öğrenciler yer almaktadır. Çünkü dil özellikleri, kültürel birikimler ve diğer uyruk demografileri, öğrencinin öğrenim sürecini etkileyen ve diğer etkenleri tamamlayan niteliktedir.

Bu çalışmanın örneklem grubundaki katılımcıların tamamı sosyal medyayı dil öğrenme süreçlerinde eğitsel amaçlarla kullandıklarını beyan etmiştir. Bu nedenle sosyal medyanın öğrenim sürecindeki kullanım örüntülerinin, eğitsel ihtiyaçlara bağlı olarak gelişen performans-doyum ilişkisini belirlediği varsayımına göre hareket edilmiştir. Aşağıdaki Grafik 1'de bu kullanım biçiminin sıklığını gösteren veri dağılımları verilmektedir.

Grafik 1.

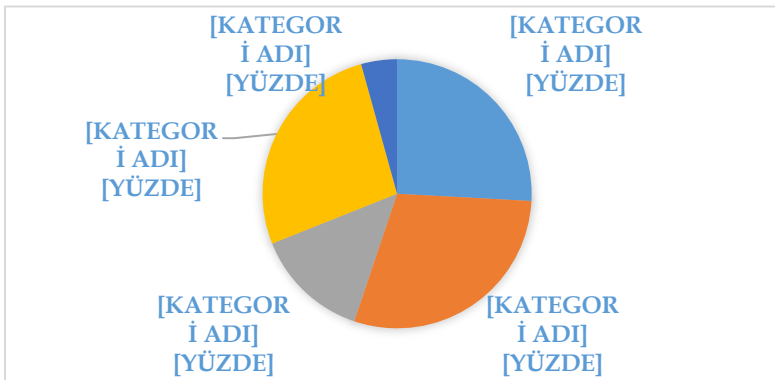
Öğrencilerin Dil Öğrenme Amaçlı Sosyal Medya Kullanım Sıklığı

Sosyal medyanın mobilize enstrümanlar yoluyla sürekli ve eşzamansız erişime izin vermesi, öğretimin zamanlığı ve yersel özelliklerini de dönüştürmektedir. Formel öğretim süreçleri esnasında ve dışında sosyal medyaya erişim sağlayan öğrencilerin 'sık' olarak ifade edilebilecek bir kullanım grafiği sergiledikleri söylenebilir. Grafiğe göre öğrenciler haftada birkaç gün (%55) ve her gün (%21) sıklığında yoğunlaşan kullanım performanslarıyla eğitsel aktivitelerini enformel dijital aktiviteleri ile bütünleştirme eğilimindedir. Sosyal medyanın etkili bir kaynak ve eğitsel ilişki biçimi olduğunun kabulü, grafikteki veriler tarafından zımnen doğrulanmaktadır. Aşağıdaki Grafik 2'de öğrenimsel ihtiyaçlara göre düzenlenen dijital aksiyonların yöneldiği içerik temalarına ilişkin veri dağılımları gösterilmektedir.

Grafik 2.

Öğrencilerin Dil Öğrenme Amaçlı Tercih Ettikleri İçerik Teması

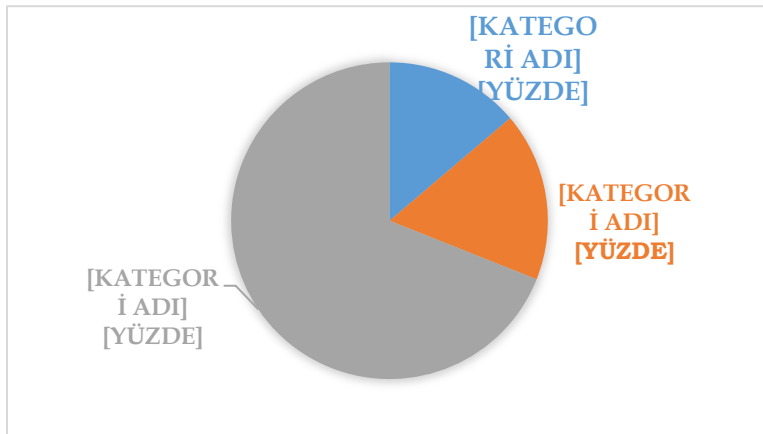

Grafikteki veriler, dijitalleşme ile birlikte eğitsel süreçlerdeki ilişkilerin yaşadığı enformel dönüşümleri ve öğrencilerin içerikle kurdukları ilişkilerin başkalaşım izleklerini göstermesi bakımından önemlidir. Görüldüğü üzere, öğrenciler sosyal içerikler (%29) ve mizahi içerikler (%27) yoluyla öğrenmeyi, öğretici içerik (%26) ve bilimsel içerik (%14) yoluyla öğrenmeye göre daha fazla tercih etmektedir. Yeni nesil kullanıcılar olarak öğrencilerin bilgiyi 'eğlencelikler' gibi görmesi, eğitsel eylemlerin yeniden üretildiği sosyal medyatik alanlardaki doyumları geleneksel bağlamdan kesin

olarak ayırabilir. 'Infotainment/bilgilendiren eğlence' (Thussu, 2012, s. 2-3) olarak kavrama dökülen yeni nesil öğrenme kültürünün sosyal medyadaki yaygınlığı, buradaki öğrenim odaklı hareketliliğin ağırlık merkezlerinin, sürdürülmekte olan geleneksel ve formel öğretimin ağırlık merkezine sadık kalmasını kısmen engeller. Aşağıdaki Grafik 3'te bu verileri desteklediği düşünülen bir başka içerik sınıflamasına ilişkin veri dağılımlarına yer verilmektedir.

Grafik 3.

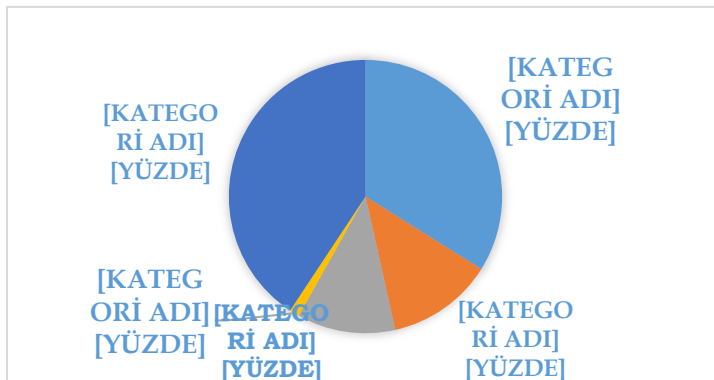
Öğrencilerin Dil Öğrenme Amaçlı Tercih Ettikleri İçerik Tipi

Dil öğrenme her ne kadar bir 'sözeylem' çerçevesinde konuşmaya, sese ya da yazıya daha yakın düşünülse de yeni medya ile birlikte yeniden yükselişe geçen görsel kültür argümanının (Manovich, 2016) kültürel medyatik üretimleri domine ettiği bir sinerjiden söz edilmelidir. Yazının azaldığı ve görselliğin gündelik yaşamdaki anlamsal alışverişlerde daha fazla hükmettiği yeni kültürde, öğrencilerin dil öğrenimlerinde görüntülü içerikleri (%69), sesli içerik (%17) ve yazılı içeriklere (%14) oranla daha fazla tercih etmesi de normalleşmektedir. Çünkü multi-medya özellikleri, içeriklerde bir yöndeşme yaratabilmektedir. Yöndeşme ile birlikte artık tüm cihazların birbirleri ile ilişkili bir biçimde kullanıldığı bir çağa girilmiştir (Jenkins, 2017, s. 34). Bu hibrid süreç tasarımı, öğrencilerin yeni medya cihazları arasında sürekli gezindiği içerikler arası öğrenme deneyimleri de gelenekselle kısıtlanamayacak kadar caziptir ve görselliğin etki alanı giderek artmaktadır. Aşağıdaki Grafik 4'te görsel kültürün yükselişinin eğitsel pratiklerdeki yansımalarını gösteren bir diğer ölçüme ilişkin veriler sunulmaktadır.

Grafik 4.

Öğrencilerin Dil Öğrenme Amaçlı Tercih Ettikleri Öğrenimsel Edim

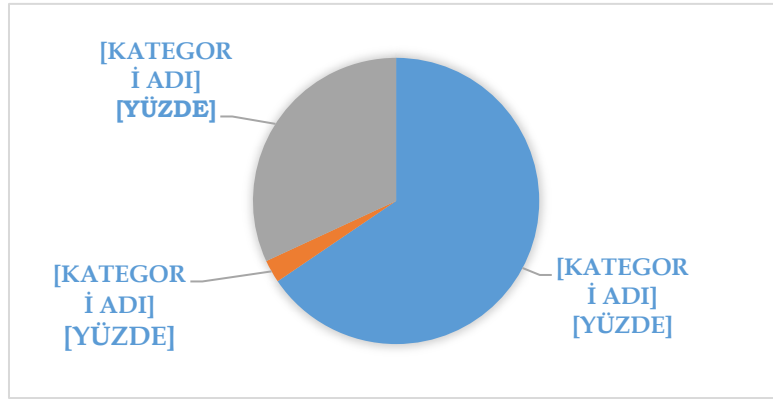
Grafikte görüldüğü üzere, dil öğretiminde öne çıkan dinleme (%1), okuma (%12) ve yazma (%12) gibi söze/yazıya dayalı pratikler, sosyal medyada izleme (%41) ve konuşma (%34) ile yer değiştirir. Nitekim sosyal medyada konuşmalar genellikle video görüşme olarak gerçekleştiği için bu pratikte de

görselliğin yayılımı söz konusudur. İzleme ve konuşma arasındaki fark ise birinde öğrencinin pasif/etkileşimsiz, diğerinde ise aktif/etkileşimli olmasıdır. Sosyal medya her ne kadar aktif izleyici teziyle savunulsa da geleneksel habitusun da etkisiyle öğrencilerin içerikleri yalnızca izlemek ile yetinmeleri sıklıkla gözlenen bir durumdur.

Aşağıdaki Grafik 5'te öğrencilerin sosyal medyadaki öğrenimsel aktivitelerinin araçsal tabanını gösteren veriler gösterilmektedir.

Grafik 5.

Öğrencilerin Dil Öğrenme Amaçlı Kullandıkları Araç/Medium Tipi

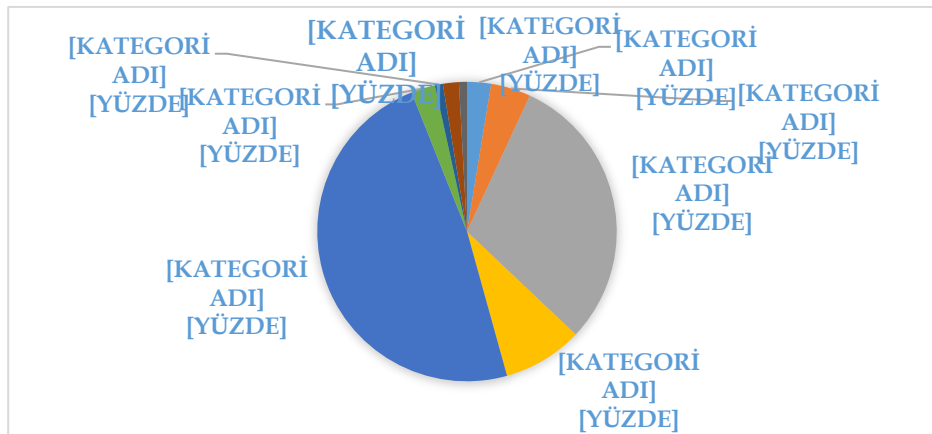

We Are Social platformunun (2019) her yıl yayınladığı Global Digital Report/ Küresel Dijital Raporu 2019 yılı verilerine göre, Türkiye de dâhil olmak üzere neredeyse tüm ülkelerde mobil cihazlardan internete bağlanma ve mobil uygulamalar kullanma sayıları artmıştır. Günlük sosyal medya trafiklerinin oldukça önemli bir kısmı mobil bağlantılarla gerçekleşmektedir. Bu durumda öğrencilerin sosyal medyada ve internette dil öğrenme amacıyla gezinirken mobil telefon kullanmaları, sürekli gezinim halinde olan mobilize kullanıcı profiliyle uyumludur. Bu çalışmada saptanan durum ise mobil/akıllı telefon kullanımı (%65) baskınlığı ile birlikte, melez/karma bir süreç dinamiğinin de sürdürüldüğüdür (%32). Yalnızca kişisel bilgisayar kullanma oranları ise (%3), küresel gidişata entegre kullanıcı performanslarına katkı sunmaktadır.

Aşağıdaki Grafik 6'da öğrencilerin dil öğrenme amacıyla en fazla ziyaret ettikleri sosyal medya platformlarına ilişkin dağılımları gösteren veriler sunulmaktadır.

Grafik 6.

Öğrencilerin Dil Öğrenme Amaçlı En Fazla Tercih Ettikleri Sosyal Medya Platformları

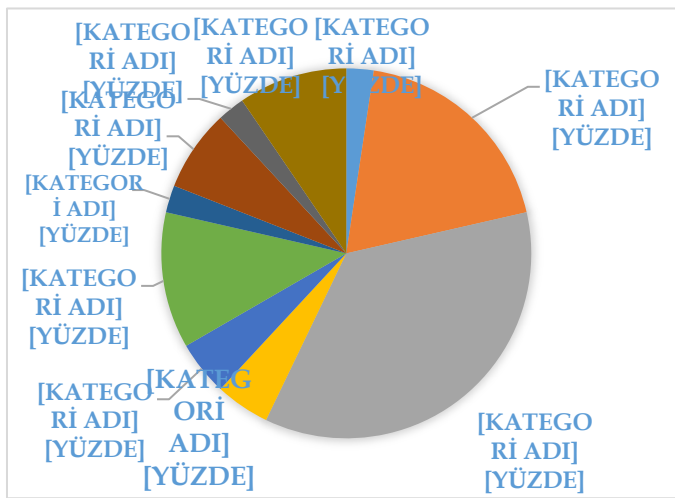
Görsel iletişim altyapısındaki gelişmelerle birlikte sürekli artan görsel medya üretim-tüketimi, dünyada en fazla ziyaret edilen sosyal medya platformları sıralamasını değiştirmiş ve Youtube en sık

ziyaret edilen sosyal medya platformu olmuştur (www.alexa.com). Grafiğin de gösterdiği üzere, görsel altyapılı sosyal medya platformlarından Youtube (%48) ve Instagram (%30), öğrencilerin öğrenme amaçlı sosyal medya faaliyetlerinin önemli bir kısmını kendinde toplamaktadır. Yazı tabanlı olanlar ya da sözlük gibi doğrudan kaynaklar yerine görselliğin tercih edilmesinin, tüm dünyadaki yönelimle temas eden uçları vardır. Nitekim söz konusu platformlarda, öğrenimsel içeriklerin çok geniş bir yelpazede sunumu kolayca erişilebilir durumdadır. Öğrenciler bu platformlarda aynı anda birçok ihtiyaca yönelik kullanım-doyum performansı sergileyebilmektedir. Aşağıdaki Grafik 7’de ise öğrencilerin dil öğrenme amaçlı kullandıkları mobil uygulama dağılımlarını gösteren veriler sunulmaktadır. Grafikteki veriler, özel bir mobil uygulama kullandığını belirten 44 katılımcının (%37,9) yanıtlarını kapsamaktadır.

Grafik 7.

Öğrencilerin Dil Öğrenme Amaçlı En Fazla Tercih Ettikleri Mobil Uygulama

Katılımcıların uyruklarına göre farklı uygulama tiplerinin yer aldığı grafikte, Google Translate (%36) ve Duolingo (%19) gibi dil odaklı uygulamalar ile birlikte Youtube (%12) ve Instagram’ın (%10) birer dil öğrenme uygulaması olarak kullanılması, kullanımın bireyselleştirilmesi ve öğretimin kitlesizleştirilmesi durumlarını örneklemesi bakımından önemlidir. Bir diğer önemli nokta ise, öğrencilerin flört odaklı sosyal uygulamaları da dil öğrenmeye yönelik bir platform olarak algılamasıdır. Bu veri, öğrenmenin gündelik ilişkiler ile iç içe geçtiğini ve sosyal medyada yer alan tüm ilişkilerin öğretici devşirmelerle öğretim sürecine entegre edilebilir nitelikte olduklarını da hesaba katmayı gerektirir.

‘Örneklem Birimleri, İhtiyaç-Doyum İlgileşimini Belirleyen Kullanımın Biçimi, Biçemi ve Nedenselliği Bağlamındaki Pratiklerini Nasıl Tasarlarlar?’ Sorusuna İlişkin Bulgular

Aşağıdaki Tablo 1. Verilerinde, öğrencilerin sosyal medya kullanımı ile dil öğrenim ilişkisine dair tutum belirten yanıtlarının yüzdesel dağılımları verilmektedir.

Tablo 1.*Sosyal Medyada İle Dil Öğretimi İlişkisine Yönelik Öğrenci Tutumları*

Tutumlar	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	TOPLAM
1. Sosyal medyadaki pratiklerim (okuma, dinleme, konuşma ve yazma vs.) dil öğrenmeye yardımcı olur.	%27,6	%15,5	%26,7	%18,1	%12,1	%100
2. Sosyal medyadaki dil pratikleri, yüz yüze dil pratiğinden daha etkilidir.	%18,1	%11,2	%22,4	%25,0	%23,3	%100
3. Sosyal medyadaki dil aktiviteleri yabancı dil olarak Türkçe öğrenimimin tamamlayıcı parçasıdır.	%16,4	%19,0	%37,9	%16,4	%10,3	%100
4. Sosyal medyada Türkçe konuşmak/yazmak, yüz yüze konuşmaktan/yazmaktan daha kolaydır.	%24,1	%14,7	%25,0	%20,7	%15,5	%100
5. Sosyal medya kullanımı bir dili öğrenmenin en etkili yoludur.	%12,1	%18,1	%38,8	%23,3	%7,8	%100
6. Sosyal medyada gördüğüm Türkçe kullanımı, TÖMER'de öğrendiğim formal dilden farklıdır.	%19,8	%28,4	%25,9	%14,7	%11,2	%100
7. Sosyal medya olmazsa Türkçeyi iyi öğrenemem	%13,8	%23,3	%25,9	%19,0	%18,1	%100
8. Sosyal medyada TÖMER dersleriyle ilgili araştırma ve pratik yaparım.	%19,0	%19,0	%31,0	%16,4	%14,7	%100
9. Ders almadan yalnızca sosyal medya kullanarak Türkçe öğrenebilirim.	%12,1	%18,1	%35,3	%24,1	%10,3	%100
10. Sosyal medyada, derslerde öğrenmediğim yeni şeyleri öğrenirim.	%23,3	%23,3	%32,8	%16,4	%4,3	%100

Bu araştırmaya katılım gösteren örneklem grubu, sosyal medyadaki öğrenme odaklı kullanım pratiklerinin, dil öğrenmeye yardımcı olan dolaysal bir fonksiyon olarak doyum yarattığı konusunda genellikle olumlu bir tutum bildirmektedir (%27,6). Ancak öğrencilerin sosyal medyanın eğitsel etkilerine ilişkin tutum belirtme konusunda olumsuzluk uçlarından yana olmak yerine ekseriyetle kararsızlık dolaylarında yanıt vermeleri dikkat çekici bir bulgudur (%26,7).

Sosyal medya pratiği öğrencilerin dil öğretiminde ayırdıkları pratik vakit çerçevesinde giderek artan bir ağırlığa sahip olurken, yüz yüze iletişim pratikleri ve geleneksel öğretim yöntemlerinden daha etkili olmadığı tutumu/kanaati hala yaygın eğilimi belirleyen tutumdur (%25,0). Ancak yine de sosyal medyanın geleneksel yöntemlerden daha etkili olduğu tutumuyla kullanım-doyum performansı

üretenlerin oranı da azımsanamaz (%18,1). Nitekim sosyal medyadaki öğrenimsel aktivitelerin dil öğretiminin tamamlayıcı unsuru olduğuna dair tutumlarda olumsal bir eğilimden söz etmek mümkünken (%19,0), bu anlamdaki kararsızlık eğilimi de (%37,9) çarpıcı bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

Tabloda en fazla dağılım çeşitliliği içeren veri setlerinden biri olarak, sosyal medyadaki pratiklerin yüz yüze pratiklerden daha kolay olduğunu savunan tutumu ölçen yüzdesel dağılım, olumsuzluk (%22,4) ile kararsızlık (%25,0) bandında yoğunluk göstermektedir. Buna karşın söz konusu tutuma muhalefet edenler de (%20,7) konunun ihtilafli durumunu perçinlemektedir.

Sosyal medyanın eğitsel bir araç ya da ilişkisel metodoloji olarak kullanıcılarına verdiği dijital hikaye anlatma formları, bazı kullanıcılar özelinde bir dil öğrenmenin en etkili yollarından biri olarak kabul edilmesine karşın (%18,1), kararsızlık (%38,8) ve olumsuz tutum bildirimleri (%23,3) daha baskındır.

Öğrencilerin tutumlarında katılım düzeyinde öne çıkan tutum ölçeklerinden biri olarak; sosyal medyada öğrenilen dilin TÖMER bünyesinde öğrenilmekte olan formel dil pratiğinden farklılığına ilişkin tutum yoklamasında, bu gerçekliğin kabulü de belirgin bir konsensüse ulaşılır (%28,6). Ancak bu konsensüse muhalefet eden/antagonistik parametre ise 'katılmama' tutumu değil, 'kararsızlık' tutumudur (%25,9). Bu kararsızlıkta öğrencilerin sosyal medyadaki dilin formelleşmesi ya da TÖMER'de enformel/günlük pratiklere de zaman ayrılmasına ilişkin düşünceleri arasındaki ilişkilendirme etkili olabilir. Nitekim öğrencilerin sosyal medya kullanımını dil öğrenme sürecinde ne kadar olmazsa olmaz gördükleri meselesine ilişkin tutum ölçeği, net bir konuşma yapmaya imkân vermez. Çünkü bu tutuma katılım ile katılmama ya da kararsızlık bildirme seçenekleri arasındaki dağılım farklılık ilişkisi kurmaya yardımcı olmamaktadır.

Tablo verilerine göre sosyal medyanın öğrencilerin kullanım pratikleri arasındaki ağırlığına ilişkin bir diğer gösterge, formel ders süreçlerinde öğrenilenlerle ilgili pratik üretmektir. Tablodaki veri dağılımı, öğrencilerin TÖMER'de öğrendiklerini uygulayabildikleri bir saha deneyimi için sosyal medya kullandıklarını (%19) ancak bu konuda tam bir mutabakat halinde olmadıklarını (%31,0) göstermektedir. Üstelik bu saha deneyiminin ilişkisel öğrenme ve etkileşime dayalı birikimler özelindeki payı o kadar artmıştır ki, öğrenciler arasında önemli bir kısım yalnızca sosyal medyayı kullanarak; hiçbir formel ders almadan yabancı dil öğrenebilecekleri yönünde görüş bildirmiştir (%18,1). Ancak bu yöndeki aksi görüş bildirimleri (%24,1) ve kararsızlık (%35,3) beklendiği gibi hâlâ daha yüksek orandadır.

Öğrenciler ufak bir farkla sosyal medyayı müstakil bir dil alanı olarak görmeseler dahi, formel öğretim süreçlerinde öğrenemedikleri şeyleri sosyal medyada öğrendikleri ve bir takım pratik özellikler kazandıkları yönünde katılım bildirmiştir (%23,3). Bu ölçekte de diğerlerinde olduğu gibi kararsızlık (%32,8) ve aksi yönde görüş bildirimleri (%16,4) göz ardı edilemeyecek yoğunluktadır.

Aşağıdaki Tablo 2'de ise, öğrencilerin sosyal medyadaki dil öğrenme amaçlı kullanımlarının bir dökümüne yer verilmektedir.

Tablo 2.

Sosyal Medyadaki Dil Öğrenme Amaçlı Öğrenci Pratikler

Pratikler	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	TOPLAM
-----------	------------------------	-------------	--------------------------------	--------------	-------------------------	--------

1. Sosyal medyada Türk Youtuber/Instagrammer ederim.	%28,4	%11,2	%27,6	%18,1	%14,7	%100
2. Emojiler kullanılarak evrensel dil, Türkçe konuşulan anlaşmayı kolaylaştırır.	%19,0	%15,5	%37,9	%14,7	%12,9	%100
3. Sosyal medyada Türkçe sayfaları takip ederim.	%22,4	%22,4	%25,0	%16,4	%13,8	%100
4. Dil öğrenen diğer arkadaşlarımla sosyal medyada pratik yaparım.	%24,1	%17,2	%20,7	%19,8	%18,1	%100
5. Dil öğrenmek için kurulan sanal grupları takip ederim	%17,2	%15,5	%32,8	%21,6	%12,9	%100
6. Sosyal medyada Türkçe içerik oluşturup paylaşıyorum.	%17,2	%22,4	%37,9	%15,5	%6,9	%100
7. Sosyal medyada Türkçe içeriklere yorum yapar, paylaşıyorum.	%14,7	%14,7	%43,1	%16,4	%11,2	%100
8. Sosyal medyada gördüğüm etkili içerikleri diğer dil öğrenen arkadaşlarıma tavsiye ederim.	%19,0	%19,8	%33,6	%14,7	%12,9	%100

Öğrencilerin sosyal medya üzerindeki aktivitelerinin önemli bölümünde yer açılan izleme pratiği, bireysel yayıncılığın gözde örnekleri arasındaki Youtuber/Instagrammer grubuna dönük bir medyatik edimdir. Bilindiği üzere Youtuberlar, özellikle Z kuşağı ağırlıklı olmak üzere gençlik kültürünün satın alma davranışlarını, rol model seçimlerini, tüketim alışkanlıklarını, moda arayışlarını, kültürel biçimlenişlerini ve kimlik inşalarını etkileyenler kişi/influencer olarak tanınmaktadır (Westenberg, 2016). Tablodaki göstergeler de öğrencilerin dil öğrenme süreçlerinde Youtuber/Instagrammer takip ederek içeriklerdeki dilsel paylaşımlardan istifade etme tutumunda olduklarını bildirmektedir (%28,4). Bununla birlikte kararsızlık bildirimini bir önceki tabloda olduğu gibi ağırlığını korumaktadır (%27,6).

Sosyal medyanın söz üstü dilsel anlaşmalara olanak tanıyan görsel dili emojilerin, Türkçe öğrenmeye yardımcı olduğu konusunda öğrencilerin net bir tutumu söz konusu değildir (%37,9). Bu bulguda, emojilerin evrensel kodlar olarak tüm dillerde benzer karşılıklar bulması nedeniyle Türkçe öğrenmeye spesifik bir katkı oluşturmayacağı önermesi anlamlı bir açıklayıcı olabilir.

Öğrencilerin dil öğrenme amaçlı sosyal medya kullanımları arasında, grup etkileşimlerinin yaşandığı ve kolektif öğrenmelerin gerçekleştiği topluluk sayfaları takibi önemli bir yer tutar (%22,4). Ancak bu tutum ölçeğinde de kararsızlık bildirimini baskınlığından ayrıca söz etmek gerekir (%25,0). Genel temalı sayfalar dışında öğrencilerin yalnızca dil öğrenme amacıyla kurulan sanal gruplara üyelik performanslarını ölçen sorunun yanıtları ise, yoğun bir eğilim olmadığını göstermektedir (%32,8).

Öğrencilerin formel öğrenimleri dışında sosyal medyanın etkileşim ortamında dilsel pratik yapmadıklarını ölçen sorunun yanıtlarına göre, çeşitlilik tablosu ortaya çıkmıştır. Önemli bir çoğunluk pratik amaçlı kullanım performansı beyan ederken (%41,3), kararsızlar (%20,7) ve sosyal medyayı pratik yapma amaçlı kullanmayanların (%38,0) oranı genellemeyi engeller.

Dil öğrenme pratiğini izlemekle birlikte eyleyerek/uygulayarak da gerçekleştirmenin etkili bir yöntem olduğu düşünüldüğünde, öğrencilerin Türkçe içerik oluşturup paylaşma oranlarının (%39,6) öne çıkması da anlamlı bir dijital aktivite olarak tanımlanabilir. Ancak bu konuda kararsız kalanların oranı (%37,9), öğrencilerin önemli bir kısmında edilgen takipçilik deneyiminin baskın olmaya devam

ettiğini göstermektedir. Çünkü içerik paylaşmak ile paylaşılan içerikleri takip etmek/izlemek arasında öznenin aktifliği/pasifliği bakımından bir fark görülebilir. Benzer sonuçlar, paylaşılan Türkçe içeriklere yorum yapma ve yeniden paylaşma davranışlarında da görülmeye devam eder. Öğrenciler Türkçe paylaşılan içeriklere 'katılım' sağlama konusunda pek istekli değildir (%43,1).

Dil öğrenenler arasında dijital dayanışma ağları kurmaya yardımcı olan sosyal medya, öğrencilerin birbirleri ile aktif ve senkron paylaşımında buldukları yeni ilişkiler türetilmesine de destek çıkar. Bu yönüyle öğrencilerin Türkçe öğrenme ile ilgili karşılaştıkları ' faydalı/işlevsel' içerikleri birbirleri ile paylaşmaya istekli oldukları (%38,8) ifade edilebilirken, kararsızlık bildirenlerin oranındaki (%33,6) yoğunluk da göz ardı edilmemelidir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal medya kullanımını kullanım ve doyum ekseninde haritalayan birçok görüş, ölçümün odaklandığı temel değişkene bağlı olarak farklı kategoriler içerebilir. Bu nedenle sınırları kesin olarak belirlenmiş bir popülasyonu temsil eden örneklem grubu özelinde gerçekleşen kullanım-doyum ölçümlerinde, örneklem birimlerinin demografisi ile kurmakta oldukları bilgisayar aracılı ilişkinin niteliği belirleyicidir. Bu çalışma kapsamında tutumları ve görüşleri ölçümlenen örneklem grubunun demografisindeki yaş belirleyeni önemli bir ağırlıktayken, uyruk değişkeni arasındaki farklılık ise belirleyen olma özelliklerini kültürel yakınsamalar sonucundaki homojen gençlik kültürü tarafından emilmektedir. Öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alırken, sosyal medyayı diğer gündelik kullanım performans/motivasyonlarından farklı olarak hangi ihtiyaç ve doyum ekseninde kullandıkları, küresel gençlik kültürünün genel eğilimlerinden pek sapma göstermez. Araştırma içinde bulguları sunulan görsellik ve izleyici pratik yoğunluğu, gençlik kültürünün medyatik uğraşları ile benzerlik gösterir. Dilin sözel ve işitsel kod örüntüleri içindeki geleneksel öğrenim biçimi, sosyal medyada görsel-işitsel bir ilişkiye evrilir. Ayrıca geleneksel formel öğretimdeki yüz yüze etkileşimin yerini araçsal etkileşim; mekana özgülük durumunun yerini ise mobilize çeşitlilikler ve mekanlar arası olma özellikleri alır.

Sosyal medyanın yabancı dil öğretimine ilişkin fonksiyonelliği ve bir toplumsal alan olarak dilsel pratiğin gelişimine, değişimine ya da melezleşmesine yönelik eğitsel etkilerine odaklanan çok sayıda ulusal ve uluslararası çalışma (Chartrand, 2012; Agarwal, 2010; Qing, 2017; Dogoriti v.d. 2010; Koç ve Ayık, 2017; Elverici ve Karadeniz, 2018) yadsınamaz bir etki ve yakınsama pratiğinin varlığında uzlaşır. Sosyal medya, artık akademinin de kabul ettiği ikincil nitelikte eğitsel ilişkilerin sürdürüldüğü etkin bir alandır. Bu çalışmanın temel bir kullanım-doyum parametresi olarak kodladığı yabancı dil öğretimi, sosyal medyanın dönüştürücü ve destekleyici etkilerini bulgulayan niceliksel kodlarla literatürdeki çalışmaları desteklemiştir. Dil öğretimi ve sosyal medya kullanımı ilişkisine odaklanan çalışmaları ortaklıkları üzerinden kategorize etme çabası söz konusu olduğunda, entegre bir kaynak, pratik alanı, bilgiye erişimi kolaylaştıran ağ donanımı, sözel alışkanlıkların araçsallaşması ve ekranlarla iletişim halinde olmanın organik/yüz yüze öğretime karşı ilgileri ve beklentileri dönüştürmesi gibi ilişkiyel faktörlere ulaşılır.

Bu çalışma, literatürde de çok kez saptanan sosyal medya etkisini, uluslararası öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenim süreçlerindeki kullanım-doyum motivasyonları ekseninde değerlendirmesi ve öğretimin dijitalleşmesinin öğrenci merkezinden algılanış biçimlerini ortaya koyması bakımından akademik uzlaşmaya özgün bir katkı sunmuştur. Ancak sosyal medyanın formel eğitim-öğretim süreçlerine entegrasyonunun enformel sonuçlarını kestirmenin güçlüğü nedeniyle, medya okuryazarlığı sorunsalını yeniden düşünme zorunluluğuna değinmek gerekir. Çünkü sosyal medyada enformel yabancı dil öğretimi, dolaşımda olan enformasyon temelli kültürün, trol pratiklerinin,

yozaştırıcı klişelerin, doğru olmayan bilgi tiplerinin ve en önemlisi formel eğitimin yapısını sarsmayı amaçlayan blog faaliyetlerinin etki alanındadır. Böyle bir ortamdaki öğrenci hareketliliğine dayanan etkileşim ağlarının öğretime katkılarının ve götürülerinin muhasebesini kolaylaştıracak yeni tip medya okuryazarlığı (Konuk ve Güntaş, 2019) tasarlanmalı, sosyal medya didaktiğinin müfredatla güvence altına alınan projelerden beslenmesi sağlanmalıdır.

Bu çalışmada saptanan dikkat çekici bir sonuç, öğrencilerin dil öğrenim faaliyetlerini çeşitli uygulamalar yordamıyla öğrenmeye yatkın olduklarıdır. Taş ve Uğurlu'nun (2019) saptadıklarına benzer bir şekilde artan uygulama yatkınlığı, mobil medya pratiklerinin bu yönde evrimleşmesi ile yakından ilişkilidir. Uygulama kültürü olarak da anılması mümkün olan tabloid ya da daha geniş kapsamlı uygulamalardan oluşan mobil sistemde, kullanıcı ilgilerini celp eden her türden ilişki pratiklerinin bir uygulama çatısında toplandığı görülmektedir. Uygulama ağırlıklı bu yeni kullanıcı pratiğinin, eğitimdeki yansımalarını kontrol edebilmek adına Türkiye'deki eğitsel aktörlerin beklenti ve ilgilerine yanıt verecek uygulamalar üretilmesi gerekmektedir.

Öğrenciler sosyal medyadaki pratiklerini net bir tutum ile açıklayamamaktadır. Bu durum, sosyal medya kullanım pratiklerinin rasyonelliğini düşünmeyi gerektirir. Sosyal medyatik edimler kullanıcıların kontrollü ve bilinçli faaliyetleri olarak addedilse de esasında rasyonel olarak tanımlanması pek fazla mümkün olmayan bir kullanım söz konusudur. Sosyal medyada bir şeyler yapıyor olmakla birlikte, ne için yapıldığı konusunda net bir tavır üretmek sorunsallaştığında, doyum göstergelerinin kullanımın niteliğini anlamayı da zorlaştırabilir. Bu ihtilaflı göstergeler arasındaki ilişki, kullanım ile doyum tarifi arasında net bir hat kurulamadığına da dalalettir. Yalnızca bu göstergelere bakarak, örneklem grubunun genel tutumu hakkında yorum yapmak zordur. Kararsızlığın fazla olmasının yanı sıra, herhangi bir uçtaki tutuma ilişkin oranın fazlalığı, bir diğer tutumun göz ardı edilemeyecek oranı tarafından baskılanmaktadır.

Bulguların işaret ettiği bu belirsiz ve kararsız tutumlar arasında, öğrencilerin dil öğrenme ihtiyacı çerçevesindeki kullanım performanslarını şöyle kategorilendirmek mümkündür; diğerleriyle ilişki kurmak, dilsel pratik yapmak, dil ile doğrudan ya da dolaylı ilişkisi bulunan sayfaları takip etmek, araştırma yapmak, paylaşımda bulunmak, ek kaynak/materyal yaratmak, grup iletişimi, sosyal ağ etkileşimi oluşturmak, yeni ve evrensel dil kodları öğrenmek. Aktif/eyleyici özne olma ile pasif/edilgen izleyici özne olma arasında sosyal medya kullanımının birçok fonksiyonundan istifade eden öğrenciler, sosyal medyanın dil öğrenmek için eşsiz bir kaynak olduğu bilincini üretmenin yanı sıra, formel öğretimin yerini tutamayacağına bilincini de muhafaza eder. Sosyal medyadaki enformel öğretim pratiklerinin etik dışı ihlallere yol açarak öğrencilerin eğitsel kurumlarla kurdukları ilişkileri zedeleyebildiği bir çağda, formel öğretimin temel referans alınması önemli bir ayrıntıdır. Bu nedenle sosyal medyadaki kullanımlar yalnızca dil odaklı olmakla ya da dolaylı ilişkileri kapsamakla sınırlandırılmaz. Çoklu, karmaşık ve birçok katmanı aynı spektrumda toplayan bir eğitsel kullanım pratiği üretilmektedir.

Öğreticinin olmaması ya da çok sayıda öğrencinin sisteme girdikleri bilgilerle kolektif öğreticilikte bulunmaları, sosyal medyanın eğitsel süreci başkalaştırmasına ilişkin en önemli faktörler arasında gösterilebilir. Sürecin kontrolü, denetimi ve öğrencilere danışmanlık etme görevinin sanal odaklara kaymasının, formel ve enformel öğretim arasında bir uyumsuzluk sorunu üretme potansiyeli vardır. Sosyal medyaya ilişkin öğretici görüşleri (Menteşe, 2013), fayda ile zarar arasındaki birçok tespitle karmaşa doğurmaktadır. Çünkü sosyal medyanın kontrolsüzlüğü öğreticilerin öğrenci odaklarını toplamadaki en büyük zorluklarından biridir. Eğitimde teknoloji entegrasyonunda öğreticinin görüşlerinin yanı sıra, rollerinin ve pozisyonunun doğru tanımlanması gerekir.

Öğrenciler yukarıda haritalanan kullanım performansları için mobil uygulama, sayfalar, ve gruplar içerisindeki görselleştirme ilişkilerini biçimleyen dil hareketlerini tercih ederek doyum üretir. Öğrencilerin bu süreçte, arkadaş olmak, dayanışmak, öğretim süreciyle ilgili yeni şeyler öğrenmek,

evrensel trendlerden faydalanmak, seyircilik motivasyonunu beslemek, dilsel pratik yeteneklerini geliştirmek gibi doğrudan ve dolaylı fayda ya da doyum ürettikleri görülebilir. Ancak buradaki doyumun doğrudan dil ağırlıklı olmadığını belirtmek yerinde olacaktır. Çünkü TÖMER'deki formel öğretim ne kadar net ve özelleştirilmiş amaçlar içeriyorsa, sosyal medya bir o kadar dağıtık, enformel ve kitlesel öz-amaçlar içerebilir. Bu nedenle öğrenciler sosyal medyada, TÖMER'de olduğu gibi yalnızca dil öğrenmek için bulunmaz. Orada birçok bulunma amacı aynı anda gerçekleşebilir ya da amaçlanmayan bir ilişki kendi gelişim olanaklarını hazırlayabilir. Dil ile ilişkili olan ancak otonom kullanım performanslarının doyumsal karşılıkları da bu nedenle net ve biçimlendirilmiş bir hal almakta yeterli olamaz. Bu bulgu, formel dil öğretiminin hala en doğru seçenek olarak korunması ve geliştirilmesi gerektiğini gösterir. Ancak sosyal medya, görsel kültür, mobil optimizasyon ve dijital uygulama ağırlıklı öğrenme süreçlerinin yer aldığı dijital hikaye anlatılarının formel süreçlere entegrasyonu da elzem bir vaka tespiti olarak tartışılmalıdır. Öğretim de dijital dönüşüm formelleşmediği sürece, enformel dijital uzantıların formel süreçleri işgal etme ya da öğrenci odağını kaydırma gibi bir riski barındırdığı da göz ardı edilmemelidir. Ancak her durumda, sosyal medyanın samimiyet ve esneklik ilişkisine dayanan sözel beceri gelişimine (Bozavlı, 2017) ön ayak olduğu ifade edilebilir.

KAYNAKLAR

- Agarwal, M. K. (2010). Internet-Based Language Learning and Teaching. *Innovative Infotechnologies for Science, Business, and Education*, 1(8), 3-7.
- Akçay, H. (2011). Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı bağlamında sosyal medya kullanımı: Gümüşhane Üniversitesi üzerine bir araştırma. *İletişim kuram ve araştırma dergisi*, Güz(33), 138-161.
- Alioğlu, N. (2015). Duygusal tatmin aracı olarak sosyal medya kullanımı üzerine bir alan araştırması. *İstanbul sosyal bilimler dergisi*, 11, 21-48.
- Arıkan, R. (2018). Anket yöntemi üzerine bir değerlendirme. *Haliç Üniversitesi sosyal bilimler dergisi*, 1, 97-159.
- Aydın, M. ve Çelik, T. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medya kullanım ve doyumlarının incelenmesi. *Eğitim kuram ve araştırmaları dergisi*, 3(2), 82-97.
- Ayhan, B. ve Balcı, Ş. (2009). Kırgızistan'da üniversite gençliği ve internet: bir kullanımlar ve doyumlar araştırması. *BİLİG*, 48, 13-40.
- Baudrillard, J. (1998). *Simulakrlar ve simülasyon*. Oğuz Adanır (Çev.). İzmir: Dokuz Eylül.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü dergisi*, 7(1), 231-274.
- Biçer, S. (2014). Akademisyenlerin sosyal ağlarda bulunma motivasyonları: Facebook örneği. *Dumlupınar Üniversitesi sosyal bilimler dergisi*, 40, 59-80.
- Blumler J., G. ve Coleman, S. (2015). Democracy And The Media-Revisited. *Javnost: The Public*. 22(2). 111-128.
- Blumler, J., G. ve Kavanagh, D. (1999). The Third age of political communication: influences and features. *Political communication*, 16, 209-230
- Bozavlı, E. (2017). Yabancı dilde öğrenenlerin sosyal medya aracılığıyla sözel dil becerilerinin geliştirilmesine yönelik algıları. *İnsan ve toplum bilimleri araştırmaları dergisi*, 6(1), 627-640.
- Büyükdoğan, B.; Gedik, H.; Albayrak, S. ve Ozdemir, N. (2017). Social media usage of students at state and foundation university: a comparison in terms of uses and gratification theory. *Javstudies*, 3(12), 293-302
- Canöz, N. (2016). İletişim Fakültesi öğrencilerinin kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı çerçevesinde sosyal medya kullanım alışkanlıkları. *SUTAD*, 39, 423-441.

- Castells, M. (2011). The network theory of power. *International journal of communication*, 5, 773-787.
- Chartrand, R. (2012). Social networking for language learners: Creating meaningful output with Web 2.0 tools. *Knowledge Management & E-Learning*, 4(1), 97-101.
- Çil, S. (2016). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı çerçevesinde Facebook grupları kullanımlarının incelenmesi: Muğla Meslek Yüksekokulu öğrencileri üzerine bir araştırma. *Uluslararası gençlik araştırmaları kongresi bildiri kitabı*, 27-31 Mayıs, Muğla, 316-326.
- Dogoriti, E., Pange, J., & Anderson, G. S. (2014, July). The use of social networking and learning management systems in English language teaching in higher education. *Campus Wide Information Systems*, 31(4), 254-263.
- Erdoğan, Z., B., Özata, Z., F., Doğan, S. ve Şaşmaz, H., A. (2017). Konum tabanlı Swarm uygulaması üzerinden paylaşım motivasyonlarının incelenmesi. *Tüketici ve tüketim araştırmaları dergisi*, 9(2), 379-400.
- Elverici, S. E. ve Karadeniz, Ş. (2018). Yabancı dil eğitiminde sosyal medya kullanımının sosyal buradalık üzerine etkisi. *The journal of international lingual, social and educational sciences*, 4(1), 174-185.
- Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme*. Ankara: Pegem A.
- Fuchs, C. (2009). *Social networking sites and the surveillance society*. Vienna: ICT&S.
- Gadekar, R. ve Krishnatray, P. (2017). Gratifications of Facebook: a literature review. *Online journal of communication and media technologies*, 7(1), 87-103.
- Göncü, S. (2018). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı çerçevesinde Y kuşağının Whatsapp kullanımı üzerine bir inceleme. *TRT akademi*, 3(6), 590-612.
- İşman, A. ve Özdemir, N. (2018). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımı alışkanlıkları üzerine bir araştırma: KTO Karatay Üniversitesi Facebook örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi dergisi*, Kasım (30), 89-103.
- Jenkins, H. (2017). Medya yöndeşmesinin kültürel mantığı. Filiz Aydoğan (Ed.). *Yeni Medya Kuramları içinde* (s. 33-45). İstanbul: Der.
- Kara, T. (2016). Gençler neden Snapchat kullanıyor: kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı üzerinden bir araştırma. *Intermedia international e-journal*, 3(5), 262-277.
- Karakoç, E. ve Gülsünler, M. E. (2012). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında sosyal medya: Konya üzerine bir araştırma. *Akdeniz iletişim dergisi*, 18, 42-57.
- Konuk, N. ve Güntaş, S. (2019). Sosyal medya kullanımı eğitimi ve bir eğitim aracı olarak sosyal medya. *International journal entrepreneurship and management inquiries*, 3(4), 1-25.
- Koç, A. ve Ayık, Y., Z. (2017). Sosyal medya destekli eğitim: 6. ve 7. sınıf fen bilimleri ve İngilizce derslerinde sosyal ağ kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına etkisi. *European journal of science and technology*, 6(10), 7-19.
- Küçükkurt, M., H., Murat, Ç., M. ve Topbaş, H. (2009). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı perspektifinden üniversite öğrencilerinin medyaya bakışı. *Selçuk iletişim dergisi*, 6(1), 37-50.
- Levy, P. (1997). *Collective intelligence*. Cambridge, MA: Perseus.
- Livingstone, S. (1997). The work of Elihu Katz: conceptualizing media effects in context. Corner J. Et All (Eds.). *International media research: a critical survey içinde* (p. 18-47). London: Routledge.
- Manovich, L. (2016). *Instagrammism and contemporary cultural identity*. Retrieved from <http://manovich.net/content/04-projects/095-notes-on-instagrammism-and-mechanisms-of-contemporary-cultural-identity/notes-on-instagrammism.pdf> adresinden ulaşıldı. (Erişim Tarihi: 10.11.2019).

- Menteşe, M. (2013). Sosyal medya ortam ve araçlarının eğitimde kullanımına ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri ABD, Ankara.
- NCES (2002). Technology in schools: suggestions, tools and guidelines for assessing technology. *Elementary and secondary education* içinde. Washington D.C: U.S Department Of Education.
- Ökten, C. E. ve Acar, S. (2015). Yükseköğretim ve yaygın eğitim işbirliği: annemin masalı. *Sakarya University journal of education*, 5(2), 21-35.
- Özata, Z., Kılıçer, T. ve Ağlargöz F. (2014). Müptelalardan mesafelilere sosyal ağ sitesi kullanıcıları gençler: kullanma motivasyonları ve davranışları açısından profilleri. *Anadolu Üniversitesi sosyal bilimler dergisi*, 14(3), 19-38.
- Özsarı, İ. ve Karaduman, G., B. (2016). Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal medya kullanımı ve yalnızlıklarının incelenmesi. *Eğitim ve öğretim araştırmaları dergisi*, 5(41), 380-389.
- Öztürk, S. (2018). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin internet ve sosyal medya kullanım alışkanlıkları: Devrekâni Meslek Yüksekokulu örneği. *Social sciences studies journal*, 4(14), 470-478.
- Qing, M. (2017). A multi-case study of university students' language-learning experience mediated by mobile technologies: a socio-cultural perspective, *Computer Assisted Language Learning*, 30:3-4, 183-203,
- Rogers, E. (1986). *Communication technology: the new media in society*. New York: Free.
- Smock, A., Ellison, N., Lampe, C. ve Whohn, D., Y. (2011). Facebook as a toolkit: a uses and gratification approach to unbundling feature use. *Computers in human behavior*, 27, 2322-2329
- Şentürk, Ş., D. (2017). 60 Yaş üstü bireylerin sosyal ağlarda yer alma motivasyonları: Facebook örneği. *Yeni medya elektronik dergi*, 1(2), 183-195.
- Tanta, I., Miholovic, M. ve Sablic, Z. (2014). Uses and gratification theory -why adolescents use Facebook?. *Medij. İstraž*, 20(2), 85-110.
- Taş, S. ve Uğurlu, M. (2019). *Dil eğitiminde teknoloji ve sosyal medya etkisi*. İstanbul: Gece Akademi.
- Thussu, D. K. (2015) Infotainment. Gianpietro Mazzoleni (Eds.). *The International Encyclopedia Of Political Communication* içinde. Published By John Wiley & Sons, Inc.
- Üçer, N. (2016). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında gençlerin sosyal media kullanımına yönelik niteliksel bir araştırma. *Global media journal Turkish edition*, 6(12), 1-26.
- We Are Social (2019). Global digital report 2019. Retrieved from <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019>. (Erişim Tarihi: 10.11.2019).
- Yalman, E. (2016). Sosyal medyanın mavi yüzü: Facebook. *Addicta: the Turkish journal of addictions*, 3(2), 282-288.
- Yengin, D., A. (2016). Sosyal medya ve akıllı mobil teknoloji: akıllı sosyal yaşamlar. *TOJDAC*, 6(2), 105-113.
- <https://www.alex.com/topsites> (Erişim Tarihi: 10.11.2019).

Social Media Uses-Gratification Motivations of International Students who Learning Turkish as Foreign Language, for The Purpose of Improving Learning Effectiveness

Extended Abstract:

This study which considering the formal learning process with the participation of students in digital media information channels, content production and multi-media learning resources, examines the social media activities of a group of international students in Turkish formal education within the framework of usage and satisfaction motivations towards 'learning'. It is important to understand the appearance and types of educational practice among the digital engagement of students who use social media in many relationships of needs, goals, community sensation, use and satisfaction. This study tries to map the online learning activities of students who experience social network patterns with information including educational information within the framework of 'Uses and Gratifications' theory.

Within the framework of this concept, a field study was carried out with the sample group selected from international students who were continuing formal Turkish education in Istanbul Aydin University Aydin TÖMER (Turkish Teaching Center) and the use-satisfaction measurement was conducted using the survey technique. This scanning model study goes beyond mere impact measurement and tries to read the technological experiences of the students with structured data and describe them in systematic descriptions suitable for development.

This study, which deals with the new practices that can be created by the social media elements in preparing an educational environment outside the purpose of the establishment, examines the variants of the use of interaction networks in digital media that are prone to learning. In this context, it is important to investigate the effects of using social media in today's education system on students. In the theoretical background, it is done conceptual discussion of the online relationship between social media and educational science. It is known that in the user-media interaction processes, where social media is used with hundreds of different factions, educational-based learning uses are still a new area of discussion. This discussion is made in the context of this study with a conceptual perspective related to interactive social media and active audience theses in the literature.

In this study, it is aimed to describe / map the social media as an informal education / learning environment in a sample group showing specific characteristics of özellikler 'active' and 'additive' use-gratification motivations in addition to the acquisitions of formal education students in traditional classroom settings. Because the assumption related to this purpose, Turkish learning situation is coded as a need, activities for language learning activities in social media as a using type and the realization of learning and language development as a satisfaction parameter.

In this study, it is sought to answer the questions 'How does the sampling units use an educational resource for learning social media?' and 'How does it design its practices in terms of the form, style, and causality of use that determine the need-gratification relationship?'.

The research population of this study is composed of international students who are studying Turkish at Istanbul Aydin University Aydin TÖMER. Istanbul Aydin University Aydin TÖMER, stand out in terms of facing the Turkish education services to international students and student diversity in terms of providing representation in Turkey demonstrate proficiency benchmarks required by this study. 116 students were selected as the sample group by layered sampling technique which is one of the probable sampling types over the student list organized for the target population. In using layered

sampling, it is effective that the main population constituting the universe contains different proportions of student representation according to the citizenship of different countries.

In this study, a questionnaire consisting of structured questions was used as a data collection / measurement tool. Responses were received under the control of Istanbul Aydın University TÖMER officials from the sample units to which the form was sent via the internet, and the questionnaire was closed to receiving responses with sufficient number. The data collected with the questionnaire were subjected to frequency analysis in SPSS package program and data analysis indicators were converted into tables and graphs in Microsoft Word program.

Among the indeterminate and indecisive attitudes indicated by the findings, it is possible to categorize the performance of the students in terms of their language learning needs as follows; to establish relationships with others, to practice language, to follow pages directly or indirectly related to language, to make research, to share, to create additional resources / materials, group communication, social network interaction, to learn new and universal language codes. Taking advantage of the many functions of the use of social media between being an active subject and being a passive audience, students maintain the awareness that social media is a unique resource for learning languages and that it cannot replace formal education.

Students are not only available to learn languages on social media, as in Aydın TÖMER. There may be many purposes at the same time, or an unintended relationship may prepare its own development opportunities. Gratificational equivalents of language-related but autonomous use performances cannot therefore be sufficient to become clear and structured. This finding indicates that formal language education still needs to be maintained and developed as the right choice. However, the integration of digital storytelling into formal processes including social media, visual culture, mobile optimization and digital application-based learning processes should also be discussed as an essential case determination. Unless digital transformation is formalized in education, it should not be ignored that informal digital extensions carry the risk of invading formal processes or shifting student focus.

Key Words: *Teaching Turkish as Foreign Language, Uses and Gratifications, Social Media.*